

La desitjada aigua de l'Ebre

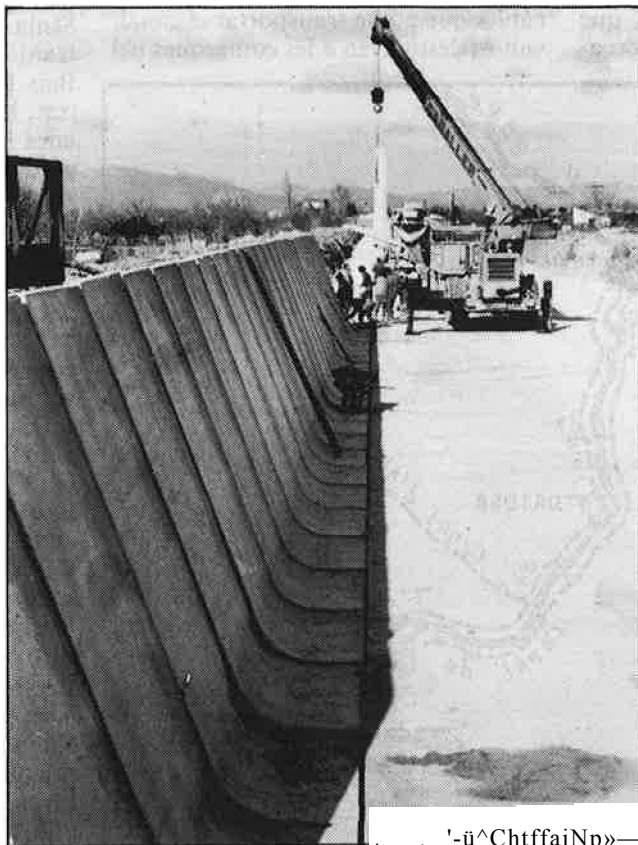
El canal Xerta-Càlig i el transvasament d'aigua a Tarragona són alguns dels problemes pendents en la definitiva configuració del sistema d'aprofitament d'aigües de l'Ebre, un riu sobre el qual tots reclamen els drets que els pertoqueu.

Adolf Beltran/Joan Carod

Els grans cursos fluvials han estat, històricament —i el pas del temps no en fa sinó més peremptòries les expectatives i les necessitats—, una de les grans fonts de riquesa. Per això l'Ebre, un riu tan extens com generós, constitueix, al nord-est de la península Ibèrica, un dels més impressionants recursos per al desenvolupament dels països de la seua conca, caracteritzats en general per una intensa activitat agrícola i econòmica i, en els últims temps, també aclaparats per la sequera i l'escassetat d'aigua. D'aquí que els projectes d'aprofitament dels cabals d'aquest riu formen part essencial de les grans discussions polítiques i col·lectives.

Els transvasaments de l'Ebre, duts a la pràctica o projectats, els quilòmetres i quilòmetres de canals que l'han sagnat, conformen la imatge d'un riu inexhaurible, confusament cobejat per catalans, valencians, aragonesos, riojans, bascos, cantàbrics i castellans. En realitat, però, les aigües de l'Ebre tenen límit i les aspiracions de la Rioja, Aragó, Cantàbria, Navarra, Castella-Lleó, Catalunya i el País Valencià haurien de trobar un punt d'encontre. Especialment les d'Aragó, que prioritza la transformació en regadiu d'àmplies extensions del seu territori, i les del País Valencià i Catalunya, amb importants obres d'infraestructura per a l'aprofitament d'aigües del riu paralitzades o amb complicades perspectives de continuïtat.

Aprofitament de l'Ebre: massa obres paralitzades.

Amb un volum d'aigua disponible de 16.700 hectòmetres cúbics a l'any, l'Ebre ha estat considerat com la solució per a equilibrar els dèficits hidràulics existents en les conques del Xúquer-Segura i del Pirineu Oriental. En els últims vint anys s'han presentat quatre projectes de transvasament d'aigües de l'Ebre. No obstant això, solament el conegut com a «minitransvasament», a l'àrea metropolitana del Camp de Tarragona, ha prosperat.

El govern d'UCD va aprovar l'1 de juliol del 1981, amb el beneplàcit del govern de la Generalitat de Catalunya i de les comunitats de regants de l'Ebre, una llei que estableix una concessió d'aigües dels dos canals del riu no superior als 4 metres cúbics per segon, a canvi d'un cànon per a finançar un pla d'obres de condicionament i millora de la infraestructura d'aquests ca-

nals de l'Ebre, fonamentalment dels revestiments dels canals principals i secundaris dels marges esquerre i dret. Aquestes obres, que suposen una inversió de més de 12.000 milions de pessetes, estan finançades pel MO-PU i actualment es troben a mitja execució. Una vegada enllestides, permetran de recuperar, precisament, els 4 metres cúbics per segon que ara per ara es calcula que es perden per filtracions en les parets de terra dels canals i que es destinaran al Camp de Tarragona.

Un altre transvasament d'aigües de l'Ebre és el canal Xerta-Millars, que es va projectar a principis de la dèca-

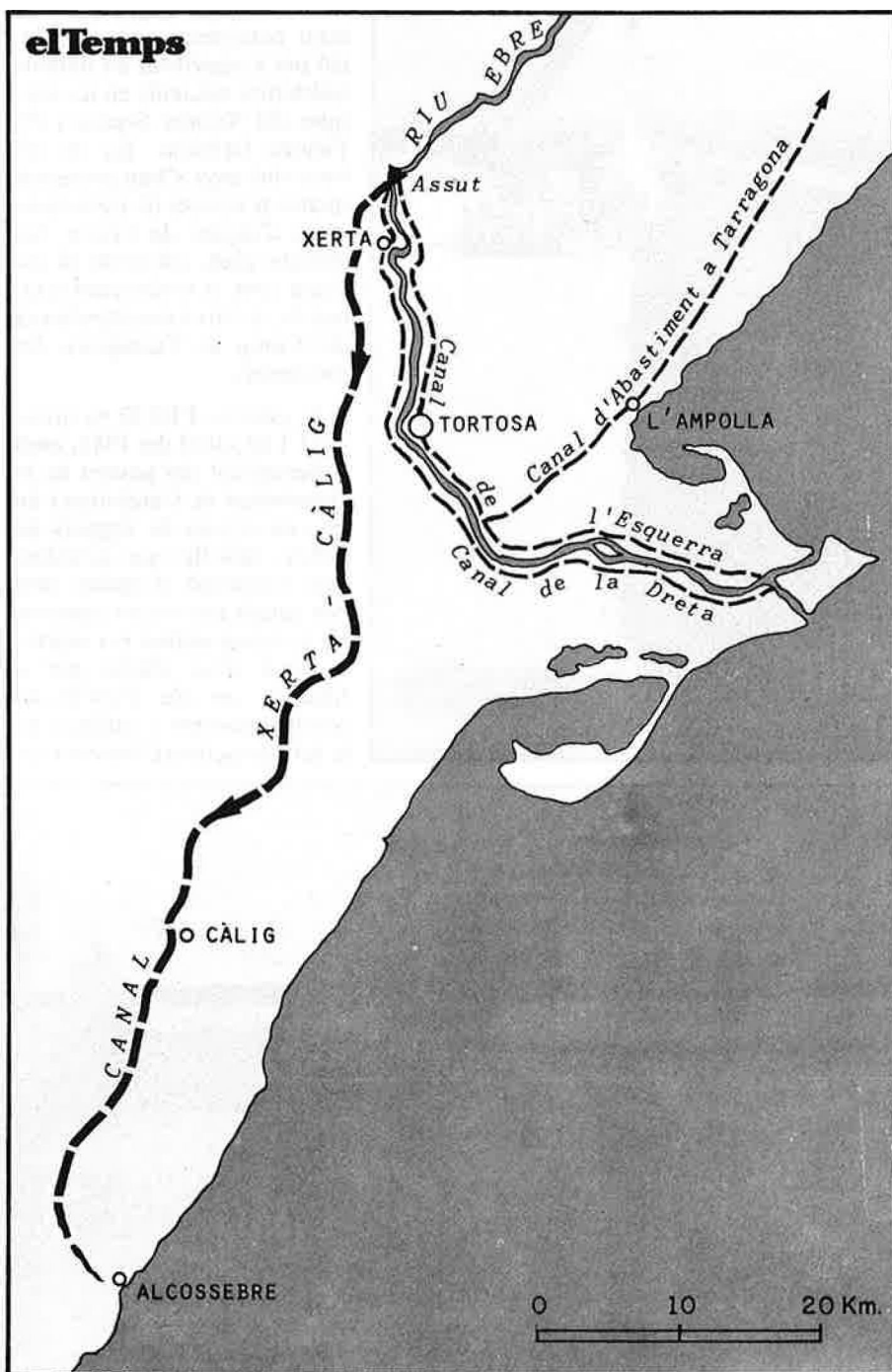
da dels anys seixanta per abastar d'aigua les ampliacions que s'havien de fer a la siderúrgia de Sagunt i les comarques per on passés la conducció. El primer tram aprovat pel govern franquista, el Xerta-Càlig, s'inicià el 1972 i, indefectiblement, va rebre el nom de «Canal Francisco Franco». Al cap de cinc anys, quan es portaven 33 quilòmetres de conducció construïts, les obres es paralizaren entre altres motius perquè l'empresa constructora va fer fallida i perquè a Sagunt l'aigua no era necessària. En el projecte inicial, dels dinou metres cúbics que podia transportar el canal, vuit es destinaven a les comarques del

Baix Ebre i Montsià, set al Maestrat i la resta a Sagunt. La situació del 1977 ençà ha estat caòtica. Tots els governs que han passat per Madrid no han sabut què fer amb aquest aqüeducte que costà quasi 2.000 milions de pessetes a l'administració.

La Confederació Hidrogràfica de l'Ebre no ha aprovat mai cap concessió d'aigües per aquest canal i es manté en la posició amb el suport dels aragonesos, de no acceptar cap transvasament, és a dir, que en el cas de concedir aigües per aquell canal, aquestes no podrien anar més enllà del riu de la Sénia, limit de conca. Mentrestant, la franja interior de les comarques del Baix Ebre, el Montsià i el Baix Maestrat, ha sofert durant els últims estius unes fortes sequeres, amb importants pèrdues per als conreus agrícoles. Amb el traspass de competències en matèria hidràulica a la Generalitat de Catalunya, la gestió de l'aqüeducte construït, que arriba fins a Ulldecona, ja no és en mans de l'administració central, i una solució intermèdia, encara no confirmada pel govern autònom català, consistiria a omplir el canal a base d'extracció d'aigua de pous subterranis perforats als municipis de Xerta i Paüls, mentre que el Baix Maestrat continuaria sense aigua. Si funcionava el canal Xerta-Càlig, es podrien regar 12.000 hectàrees a Catalunya i 13.500 al País Valencià.

Els altres dos transvasaments projectats, actualment bastant desfasats, han estat el de Barcelona i el del Xúquer-Segura. Cap a l'any 2.000 es calcula que el dèficit de la conca del Pirineu Oriental serà d'uns 1.400 hectòmetres cúbics/any (uns 45 metres cúbics per segon). En el cas de les conques del Xúquer-Segura, ja en el 1967, quan es redactà el primer projecte de transvasament, es calculaven les necessitats en uns 1.000 hectòmetres cúbics/any, dels quals 45 hectòmetres cúbics/any es destinaven a València i la resta es destinava al riu Magre i es distribuïen de la manera següent: 300 hectòmetres cúbics/any per al Segura, 375 hectòmetres cúbics/any a Alacant, 255 hectòmetres cúbics/any al riu Alcoi i 25 hectòmetres cúbics/any a la zona d'Albaida.

Resulta evident, a hores d'ara, que el paralytatzat canal Xerta-Càlig és el més polèmic dels quatre pel que fa a l'aprofitament hidrològic de l'Ebre. Una polèmica que, tant el govern central com els governs valencià i català no han volgut que es plantejàs amb èmfasi a nivell de carrer, però que,

fins ara, tampoc no han estat capaços de resoldre institucionalment. L'any 1979, els aleshores presidents preautonòmics Josep Lluís Albinyana i Josep Tarradellas, en una reunió celebrada a Morella, van fer pública una inicial voluntat negociadora que els canvis polítics en els dos països es van encarregar molt prompte de frustrar.

En els primers anys de la dècada dels vuitanta, el diputat d'UCD per Castelló, Benjamí Casafit, reivindicà la continuació de les obres de construcció del canal i féu diverses preguntes i interpel·lacions als governs central i autònom sobre el particular. Per a Casafit, el problema és polític i demana una major concienciació popular i un seguiment continuat. «Es tracta d'una autèntica correguda de fons», ha afirmat a EL TEMPS en explicar els seus criteris.

Posteriorment, el Partit Socialista i la Coalició Popular, les organitzacions d'agricultors i altres instàncies, han reclamat, en una o altra ocasió, la vinguda de les aigües de l'Ebre necessàries per cobrir les exigències de reg i per fer possible la transformació de terres de secà aptes per al regadiu. Fonts de la Generalitat Valenciana han posat de manifest, però, que el canal Xerta-Càlig, tal com es planejà inicialment, té importants defectes, com ara de no haver comptat amb els recursos subterranis o no haver previst que les terres susceptibles de conversió al regadiu queden majoritàriament en cotes compreses entre els 150 i 200 metres, en les planes de Vinaròs i Torreblanca, a curta distància del canal previst, però per damunt del seu nivell.

Una de les persones més actives pel que fa a les gestions institucionals en aquest tema ha estat el governador civil de Castelló, Joaquim Azagra. Les seues entrevistes amb els governadors de Tarragona, i de Saragossa, amb el ministre d'Obres Públiques i amb diverses autoritats de la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre, s'han repetit sovint. Al maig de 1983, Azagra passà a formar part de la Comissió Permanent d'Aigües de l'Ebre.

El 26 de juny de 1984, les Corts valencianes aprovaven per unanimitat, a proposta del Grup Popular, una proposició no de llei que instava el Consell de la Generalitat a «recaptar del govern de la nació l'acabament de les obres del Canal de l'Ebre, tram Xerta-Càlig, i l'entrada en funcionament, d'acord amb les comunitats autònomes afectades».

«Uns recursos excedentaris?»

Aquesta proposició, de fet, inclou dos elements significatius: la voluntat d'acord amb les altres comunitats afectades i la referència al Pla Hidrològic de l'Ebre. En realitat, després de l'entrada en vigor de la llei d'aigües, que ha declarat la titularitat pública de l'aigua superficial i subterrània, la referència constant de l'administració per a la resolució de problemes com el

del canal de l'Ebre són els plans hidrològics de conca i el Pla Hidrològic Nacional, que haurà d'englobar-los. D'altra banda, en l'elaboració dels plans hidrològics es fa referència, en tot moment, a la necessitat de negociació entre tots els afectats.

I entre els afectats, la posició del govern aragonès, a més de posar per davant ete interessos de desenvolupament agrícola del seu territori, consisteix a mantenir la negociació dins l'àmbit de la unitat de conca. Precisament en aquest sentit, és important la recent incorporació —el passat dia 17 de març— de la Generalitat de Catalunya, a través del conseller d'Obres Públiques, Xavier Bigatà, a la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre, organisme del qual el Principat s'havia desvinculat durant la II República.

El Pla Hidrològic de l'Ebre, en definitiva, si aconsegueix incorporar tots els interessats a l'elaboració i supera la tendència a un ajornament «sine die», ha de ser la peça clau per al futur hidràulic i econòmic de les comarques riberenques. Una vegada redactat aquest pla, es podrà saber definitivament si els recursos hidrològics de la conca són suficientment excedentaris o no per a plantejar-se un equilibri dels dèficits de les conques limítrofes. El govern català i el govern valencià hi hauran de fer valer totes les cartes.

UN LLARG CONTENCIÓS

Tres governs, implicats

Els governs de Catalunya, el País Valencià i Aragó apareixen els més implicats en el llarg contenciós de l'aprofitament de les aigües de l'Ebre. Heus ací l'opinió dels responsables, pel que fa al tema, de cada executiu.

A. B.

Es tres governs autònoms més implicats en una possible solució al contenciós sobre l'aprofitament de les aigües de l'Ebre són, pel fet de mantenir els seus països projectes propis al respecte, el Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya, El Consell de la Generalitat valenciana i la Diputació General d'Aragó.

La posició actual del govern valencià, expressada en diverses ocasions davant les Corts valencianes, és explicada a EL TEMPS pel conseller d'Obres Públiques, Urbanisme i Transport, Rafael Blasco, en els termes següents: «La conclusió del canal

Ebre-Millars és indispensable per a superar els dèficits hidràulics de la província de Castelló i aconseguir un equilibri que repercutesca favorablement tant per a la població afectada com per al desenvolupament econòmic d'aquestes zones del nord del País Valencià».

Per a Blasco, «serà el Pla Hidrològic Nacional i el seu desenvolupament reglamentari, així com la posada en marxa de la nova Llei d'Aigües, allò que farà possible la realització del transvasament». El conseller remarca «la insistència de la Generalitat davant l'administració central per aconseguir desbloquejar el projecte i que el transvasament siga inclòs en el futur Pla, «tasca que eixigeix un